

O. Hürriyet

İnsanın en temel haklarından birisi yaşama hakkı, diğeri ise

hürriyettir. Hürriyet bir manada serbest düşünebilme, serbest söyleyebilme ve serbest hareket edebilme hakkına sahip olmak demektir.

Hürriyet, Allah'tan başka hiçbir mahlûkun kulu ve kölesi olmamaktır. Diğer bir ifadeyle hürriyet, insanın kendisine ve başkasına zarar vermemesidir. İnsanın şahsi hürriyeti, her türlü haksız taarruz ve tecavüzdten korunmuştur.

Hürriyet, mukaddes bir hakikat, ilâhi bir rahmet ve nimet olduğundan medeniyet-i hakikiyenin ruhu, kaynağı ve adaletin de temelidir. Zira hürriyetin olmadığı yerde adalet tecelli etmez, onun yerini istibdat ve zulüm alır.

İnsanlığın esası, şanı ve şerefi olan hürriyet, başkalarına tahakküm ve zulüm olarak kullanılırsa bu bir cebir ve istibdat olur. Bu ise insanların sefalet içinde meşakkatli bir hayat sürmelerine yol açar. Zira insan, hakkı olmayan şeylerde tasarruf etmekte hür olmadığı gibi, akıl ve edebe aykırı hareketlerde bulunması da hürriyet değil, ancak sefihliktir.

“İnsan zanneder mi ki, başıboş yaratılmıştır.”[1](#)

ayet-i kerimesi kainatın hulasası olan insanın mutlak hürriyete sahip olmadığını ifade etmektedir.

İnsanlar, ancak başkalarının hukukuna taarruz etmemek şartıyla kendi fiillerinde serbesttir. Ancak bu serbestlik, mutlak ve sınırsız değildir. İnsan kendine zarar vermekte hür değildir.

“Hürriyetin seni odur ki, ne nefesine ne gayrına zararı dokunmasın.”[2](#)

Bu vesileyle Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin hürriyetle alakalı şu görüşlerini dikkatinize sunuyorum:

“Rabıta-i iman ile Sultan-ı Kâinat'a hizmetkâr olan adam, başkasına tezellül ile tenezzül etmeye ve başkasının tahakküm ve istibdadı altına girmeye, o adamın izzet ve şehamet-i imaniyesi bırakmadığı gibi; başkasının

---

hürriyet ve hukukuna tecavüz etmeyi dahi o adamın şefkat-i imaniyesi bırakmaz."[3](#)

"Belki insana karşı hürriyet, Allah'a karşı ubudiyeti intaç eder."[4](#)

Evet, "*İnsanlar hür oldular, amma yine abdullahtırlar.*"[5](#)

İnsanlar Allah'a karşı kul, insanlara karşı hürdürler. Yani insanların birbirleri üzerinde baskı kurmaya ve tahakküme hakları yokiyet mutlak değildir. Yani, fert ve cemiyetin şartsız ve sınırsız bir hürriyeti yoktur.

İslâmiyet'te hakiki hâkim ve mutlak kudret sahibi yalnız Allah'tır. Bizler Allah'tan başkasına kul olmamaya ezelde ahit vermişiz. Halık ile mahlûk arasında yapılan bu ahit, ebede kadar devam edecektir. Hangi insan vicdanının sesini dinlese ondan **kula kul olmayınız** hitabını duyacaktır. Peygamber Efendimiz (asm.) hadislerinde de; kula kul olmaya karşı çıkmış ve kendisinin dahi ancak Allah'a kul olmakla şereflendiğini ifade etmiştir.

Cenab-ı Hakk'tan başkasına kalbini bağlayıp, onu mabud ittihaz edenler, ebedi azaba müstehak olurlar.

Evet, hakiki hürriyet insanların birbirlerine karşı şefkat ve mürüvvetle muamele etmesini gerektirir.

Bütün insanlar meslek ve meşrepleri, ırkları, dilleri, güç ve kudretleri ne olursa olsun, Allah'ın kuludur. Kulluk ve insanlık hürriyetinde hepsi ortaktır. Hepsi aynı emir ve yasaklara tabi ve hepsi Allah'a ibadet yapmakla vazifelidir.

"Mahlûkat, mabudiyetten uzaklık noktasında müsavi oldukları gibi, mahlukiyet nisbetinde de birdirler."[6](#)

Tarih boyunca istibdat çok çeşitli şekillerde ortaya çıkmıştır. Zalim krallar, tanrılaştırılan diktatörler, papazlar ve bazı hükümet adamları otoriteyi ellerine alarak fert ve cemiyetin hürriyetine müdahale etmişlerdir.

Bu anlayış çeşitli zulüm ve istibdat idarelerinin ortaya çıkmasına ve insanların köleleştirilmesine, inandıkları gibi yaşamalarının engellenmesine ve birçok fikir ve ilim adamının idam edilmesine sebep olmuştur. Bu durum insanların tedennisine neden olmuştur. Bediüzzaman Hazretleri de bu mevzuda şöyle buyurur:

“Ey hürriyet-i şer’î! Öyle müthiş ve fakat güzel ve müjdeli bir sada ile çağırıyorsun ki, benim gibi bir bedeviyi tabakat-ı gaflet altında yatmışken uyandırılıyorsun. Sen olmasaydın, ben ve umum millet, zindan-ı esarete kalacaktık. Seni ömr-ü ebedî ile tebşir ediyorum.”[7](#)

Hürriyeti tecavüze maruz kalan bir insanın hakk-ı hayatı ve istiklali, şeref ve namusu da tehdit ediliyor demektir. Nitekim hür olmayan insanlar şeref ve izzetini muhafaza edemez. Başkasının hükmü altında zelil ve sefil bir hayat geçirmeye mecbur kalırlar.

Peygamber Efendimiz (asm.) hürriyeti en güzel bir şekilde yaşamış ve yaşatmıştır._

İslâm dini, inanç ve vicdan hürriyetini, akıl ve fikir hürriyetini, konuşma hürriyetini insanlara bahşetmiştir. İnsanların inandığı gibi yaşamaları ve düşüncelerini serbestçe ifade etmelerileri vicdan hürriyetinin gereğidir.

İnsan kendi hayatını huzur ile yaşayabilmesi için serbest hareket etmesi, hür olarak düşünmesi ve düşündüğünü söyleyebilmesi şarttır. Zira herkes dilediği gibi düşünür ve itikat eder; kendi din ve mezhebini diğerlerine tercih edebilir. İnsanın bu hakkını kısıtlamak onun hürriyetine tecavüzdür.

“Malumdur ki, her hükümette muhalifler bulunur. Asayişe, emniyete dokunmamak şartıyla, hiç kimse vicdanıyla, kalbiyle kabul ettiği bir fikirden, bir metotdan doayayı mes’ul olamaz.”[8](#)

Hangi millette vicdan, düşünce ve konuşma hürriyeti varsa o millet er-geç tekâmül eder ve huzura kavuşur.

Peygamber Efendimiz (asm.) İslam dinini insanlara tebliğ ederken, mukni delillerle onları dine davet etmiş ve hiç kimseyi zorlamamıştır. Çünkü tebliğ edilenleri insanlara dinlettirip, kabul ettirmek Allah’ın iradesindedir. O’nun (sav) vazifesi yalnız tebliğdir. Hidayet ancak Allah’tandır.

Cenab-ı Hak Peygamber Efendimiz (asm.) vasıtasıyla bütün müminlere,

“Habibim onlara söyle hak, Allah’tan gelendir. Ona iman edip etmemek her ferdin kendi ihtiyarındadır.”[9](#)

“Dinde zorlama yoktur.”[10](#)

---

gibi ayetlerle ilahi hakikatlerin, icbar ile değil; ancak teklif ve ikna yolu ile tebliğ edilmesi buyurulmuş, onu kabul edip etmemede insana geniş hürriyet tanımıştır. Çünkü Cenab-ı Hak, imtihanın gereği olarak her insana cüz-i irade verdiğinden onları fiillerinde serbest bırakmıştır. İster inanır, ister inanmaz. Herkes dininde serbest ve muhtardır. Ahkam-ı İslamiye altında müşrik, ehl-i kitap, Yahudi ve Hristiyan hepsi hürriyet-i diniyeleri ile yaşayabilirler. Cenab-ı Hak, bu dünyayı âhiretin bir tarlası olarak yaratmıştır. İnsan kendi iradesiyle oraya ne ekerse onu biçecektir.

Cenab-ı Hak insanları inanıp inanmama noktasında kendi iradelerine bıraktığı hâlde, insanların inancına müdahale edilmesi ve hatta kıyafetlerine karışılması hangi insanîyetle bağdaştırılabilir?

Peygamber Efendimiz (asm.) Müslümanların gayr-i Müslimlere bile rıfk ve mürüvvetle muamele etmelerini ve onların hak ve hukuklarına tecavüz etmemelerini emir buyurmuştur. Savaşta dahi onların *kadınlarına, çocuklarına, din adamlarına, yaşlılarına, hayvanlarına, mahsullerine ve bahçelerine* dokunmamalarını emretmiştir. İslâm dini karıncaya bilerek ayak basmayı men ettiği halde, nasıl olur da Müslim veya gayr-imüslim olan herhangi bir insanın hukukunu ihmal eder?

İslâm dini, Müslüman bir devlet içinde yaşayan diğer dinlere mensup insanların, vergi vermek şartıyla, can, mal ve namusları güvence altına alıp, onların hür olmaları sağlamıştır.

Bu konuda Peygamber Efendimiz (asm.)

“Kim bir zımmiye (İslam ülkesinde yaşayan gayr-i Müslimler) eziyet ederse, onun hasmı benim. Ben de bir kimseye hasım olursam âhirette de onun hasmıyım.”[11](#)

Buyurmuş ve diğer dinlerin mensuplarına hakaret etmeyi ve onları incitmeyi yasaklamış; adalet ve hürriyet nimetinden en iyi şekilde faydalanmalarını sağlamıştır.

Hürriyet bütün dinlerde yer almakla beraber İslâmiyet, hürriyete diğer dinlerden daha fazla önem vermiştir. Bundan dolayıdır ki, başka dinlere mensup olan birçok fikir ve ilim erbabı İslâmiyet’i “hürriyet dini” olarak tanımlamışlardır.

Hazret-i Ömer (ra) halifeliği zamanında Kudüs’ü fethettiği zaman, Hristiyanların serbestçe ibadetlerini yapacaklarını, mabetlerine dokunulmayacağını, namus, mal ve canlarının muhafaza altında olduğunu bildirip, herkesin emniyet içinde yaşayacaklarını ilan etmiş ve onlara geniş hürriyetler sağlamıştır.

Halbuki Hristiyanlar Kudüs'ü teslim aldıklarını zaman, hayret engiz bir dehşet sergilemişlerdir. Bazı insanların başlarını kesmişler, bazılarını süngüleyip yüksekten taşların üzerine atmışlar ve bir kısmını da diri diri yakmışlardır. Kadın ve çocukları sokaklarda, binlerce insanı da Hz Ömer camisine doldurup katletmişler ve Kudüs kan gölüne dönmüştür.

Tarihin kara lekelerinden biri olan bu vahşet, Müslümanlarla Hristiyanların hürriyet anlayışını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Tarihe hak ve adaletiyle damga vuran Osmanlılar, yetmiş iki milleti hâkimiyetleri altında bulundurdıkları halde, dinden aldıkları iman ve feyiz ile başka din mensuplarının mabetlerine, inançlarına, giyimlerine, lisanlarına kısaca yaşantılarına karışmadıkları gibi, onlara geniş hak ve hürriyetler tanımışlardır. Mesela; Araplara asırlar boyunca hâkim oldukları halde onları sömürmek bir yana, bilakis her sene bütçeden pay ayırarak Sürre Alayları ile özellikle Mekke ve Medine'ye yardımda bulunmuş ve onlara hizmet etmişlerdir.

Yine Osmanlılar balkanlara da asırlarca hükmettikleri halde onların mabetlerine, örflerine ve yaşantılarına karışmamışlardır. Dört yüzyıl hâkimiyetleri altında bulunan balkanlarda ciddi manada hiçbir terör ve anarşi hadisesine meydan vermemiş, onların huzur ve asayişlerini sağlamışlardır.

Müslümanların şarkta ve garpta fethettikleri bütün memleketlerde fetihten evvel zulüm ve haksızlığın hüküm sürdüğü tarihle sabittir. Oralardaki insanlar bu zulüm ve sıkıntılardan inim inim inerken, oralara adalet, ilim, ahlâk ve şefkat gibi güzel meziyetler getiren Müslümanlar, o insanların kalp ve vicdanlarına hâkim olmuşlardır. Bu sayede birçok insanın Müslüman olmasına vesile olmuşlardır.

Mesela **Fatih Sultan Mehmet**, İstanbul'u fethettiğinde gayr-i müslimlerin din, namus, can ve mallarını muhafaza altına alarak, onların korku ve endişelerini izale etmiş, inançlarını istedikleri gibi yaşayabileceklerini ve ibadet yerlerine dokunulmayacağını ve hür olduklarını ilan etmiştir. Bu sayede o insanlar, vicdan, düşünce ve fikir hürriyetinin tadını almışlardır.

Yine başta **Tarık bin Ziyad** olmak üzere Endülüs fatihleri, orada yaşayan insanlara adalet ve merhametle muamele etmişler ve onların hak ve hürriyetlerini teminat altına almışlardır. Oradaki insanların ne örf ve adetlerine, ne giyim kuşamlarına, ne inançlarına ne de mabetlerine dokunmamışlardır. Müslümanların bu şefkat ve adaletleri karşısında bazı Hristiyan din adamları ile birçok ilim ve fikir adamının Müslüman olduğu tarihçe sabittir.

Dünyanın bir köy hâline geldiği asrımızda, hürriyet ve insan haklarından dem vuranların da Irak'ta Müslümanlara yapılan zulüm ve işkenceler karşısında büsbütün sessiz kalmaları çok düşündürücüdür. İlim, irfan ve medeniyet asrında yapılan bu

---

zulümler hangi insan hakları ve hangi hürriyetle bağdaşır? Bu yapılanlar ortaçağ karanlığında yapılanlardan farksızdır.

Hâlbuki Hazret-i İsa'nın (as.)

“Bir yanağına tokat vurulduğunda diğer yanağını çevir.”,

“Cübbeni isteyene, yanında kaftanını da ver.”

sözünü iftiharla söyleyen Hristiyan âlemi nerede?

[Dipnotlar:](#)

- [1](#) Kiyamet Suresi, ayet, 36.
- [2](#) Münazarat, s. 20.
- [3](#) Münazarat, s. 23.
- [4](#) Münazarat, s. 22.
- [5](#) Hutbe-i Şamiye, s. 88.
- [6](#) Lem'alar, s.114.
- [7](#) Tarihçe-i Hayat, s. 55.
- [8](#) Tarihçe-i Hayat, s.651.
- [9](#) Kehf Suresi, ayet, 29.
- [10](#) Bakara Suresi, ayet 256.
- [11](#) Es-Suyuti, El-Cami'üs-Sağir, II/165.